

зможі бути ввічливими; це потребує спеціальної вказівки. Милою буде дитина, котра, як у ставленні до своїх батьків, так і в ставленні до інших поводить себе шанобливо, чемно і привітно; у деяких це начебто вроджене, інші ж повинні в цьому вправлятися, і цим ніколи не слід нехтувати.

Ж.-Ж. Руссо категорично заперечував будь-яке насильство у вихованні, вказував на те, що в людині потрібно виховувати почуття доброти, справедливості, поваги і ні в якому разі не допускати в серце вихованця злобу, ненависть, заздрість. Завдання педагогіки полягає у вихованні людини, яка б мала своїм суспільними обов'язком фізичну працю, чесність, активність, гуманізм.

Основи роботи з казкою заклав саме В. Сухомлинський. За словами педагога, «людина, для якої книжка уже в дитинстві стала такою необхідною, як скрипка для музиканта, як пензель для художника, ніколи не почуватиметься обділеною, збіднілою, спустошеною» [63, с. 89]. А специфічною особливістю казки він вважав те, що саме вона допомагає дитині зробити перший крок від яскравого, живого, конкретного до абстрактного. Казка, за його переконаннями, сприяє розвитку естетичних почуттів, творчості, образного мислення.

Список використаних джерел

1. Минаева В. М. Экологическое воспитание в начальных. Минск : Нар. асвета, 1987. 169 с.
2. Моисеев Н. Н. Экология и образование. Москва, 1996. 194 с.
3. Новолодская И. Г. Методика развития экологической культуры младших школьников. *Начальная школа*. 2002. № 3. С. 19.

Ірина Стратієвська

МІФ ПРО БРАТЕРСТВО ТА НЕІСНУЮЧУ УКРАЇНУ

«Українська мова вигадана», «українці і росіяни – один народ», «українці і росіяни братні народи», «незалежна Українська держава не відбулася» – це стандартний набір російських міфів про Україну, якими російська пропаганда насичувала не тільки російський і український інфопростір, а інфорпростір всього сучасного цивілізованого світу, адже навіть папа римський сьогодні активно підживлює міф про братерство українців і росіян.

Чому братерство – це міф? Найперше, що слід зазначити, це час появи тезису, в якому українці і росіяни фігурують як «родичі» – час процвітання комуністичного тоталітаризму. Саме в цей період з'являється версія, що троє народів – українці, росіяни і білоруси брати, які походять з однієї колиски – Київської Русі. Григорій Півторак у своїй праці

«Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов: Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски», наводить аргументи, котрі розбивають міф з точки зору існування людини. До прикладу: яка мати покладе до однієї колиски аж трьох дітей? Якщо росіяни – старший брат, то що він робить в одній колісці з молодшими? Якщо він з ними в одній колісці, то з якого дива тоді він старший?

Після наведення фактів з давньої історії слов'ян, дослідник приходять до висновку, що східнослов'янські народності, зокрема й українська, формувалися не в наслідок розподілу одного племені чи народності на окремі, а навпаки, шляхом консолідації кількох суміжних і близькоспоріднених груп східнослов'янських територіально-племенних об'єднань у компактні культурно-етнографічні масиви. У ході дальшої консолідації вони поступово переросли в українську, російську та білоруську народності. Проте, процеси консолідації відбувалися не синхронно. На півдні Русі, який перебував ближче до візантійських центрів цивілізації і зазнавав їхніх впливів, процеси розвивалися швидше, ніж на півночі. Через це формування українського етносу відбулося раніше, ніж білорусів і росіян [4].

Зауважимо, що теорія про братні народи широко тиражувалася завдяки приєднанню в 1954 р. Кримської області до України. Тільки лінивий не чув версію про те, що Хрущов зробив «подарунок» братній Україні на честь 300-річчя підписання Переяславської угоди («Березневих статей») 1654 р. Міфи про передачу Криму – цілком окрема тема, а от на переяславській угоді варто зупинитися детальніше. В Українській малій енциклопедії знаходимо тлумачення слова «єдинокровність», значення якого – братське споріднення. В наступному реченні автор енциклопедії пише: «від закріплення своєї влади московські більшовики не переставали вмовляти в українські й білоруські народні маси вигадку про те, що буцімто московський нарід – «єдинокровний старший брат» українцям і білорусинам. Особливо пропагували вони цю свою фальшиву доктрину після другої світової війни, а найбільший галас про неї підняли були з нагоди роковин Переяславської умови...» [1, с. 424].

Тут напрошуються два логічні висновки: 1) після Другої світової міф про братерство пропагувався для того, щоб стерти індивідуальний вклад народів України, Росії і Білорусі в перемогу над нацизмом, щоб завуалювати непропорційні втрати серед цих народів, щоб зробити вигляд, що не кожен народ боровся за власну землю, а всі боролися за спільну радянську батьківщину, отже, це один великий народ; 2) 300-річчя підписання Березневих статей стало лише гарним приводом ще більше розповсюдити братську доктрину серед українства, яке гірше піддавалося русифікації, ніж інші. В тій же енциклопедії знаходимо інформацію про те, що росіяни мають 80% фінської крові, а в Переяславській угоді не йшлося ні про яку спорідненість українців і росіян. Справді, Переяславський договір 1654 р. – це лише військово-політичний союз, в угоді жодним

чином не йдеться про якусь спорідненість, чи єдинокровність народів, які чомусь були розділені, а в 1654 р. вирішили возз'єднатися. Постає логічне питання: хто і коли їх розлучив і чому вони настільки різні?

Отже, теорія про братні народи, що мають спільну історичну колиску не витримує критики. Варто додати, що і тоді, і зараз українці тяжіли до західної культури, а росіяни намагалися створити власний цивілізаційний центр відмінний від західного, і той же Богдан Хмельницький, який стояв на чолі тодішньої нашої держави спочатку шукав допомоги серед представників західноєвропейської спільноти, але, не знайшовши її, був змушений звернути у бік Кремля.

Ще одним із ключових тезисів в російській теорії «братніх народів» є схожість мови, про що свідчить опитування, проведене Всеросійським центром вивчення громадської думки [2].

Більшість росіян підтримують міф про братські народи. Що ж на цю тему думають українці? За даними опитування, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» протягом 23–25 липня 2021 р., 55 % українців не погоджуються з теорією про братські народи, тоді як 41 % з нею згоден. На Заході країни 70 % незгодні, тоді як більше 80 % виборців партії ОПЗЖ, Мураєва і Шарія підтримують тезу про «один народ». 75 % опитаних українців вважають Україну спадкоємицею Київської Русі, тоді як Росію – лише 8 %. Зауважимо, що опитування не проводилося на території тимчасово окупованого Криму і Донбасу [5].

Росіяни вважають, що українці і росіяни нібито мають схожі мови, а особливо імперіалістично спрямовані росіяни вважають, що українська або «малоросійська» є наріччям так званої «великоросійської» мови. Чому ж тоді росіяни не розуміють ні українців, ні білорусів? Це при тому, що росіяни навряд чи зрозуміють будь-яку іншу слов'янську мову.

Згадаймо про те, що українська мова неодноразово утискала і заборонялася у Московському Царстві, в Російській імперії і її наступниці – Радянському Союзі. Нагадаймо, що рідна мова є у культурних народів речником і елементарним органом колективного почування, що родиться з крові із спільної історичної традиції і пливе із спільно пережитих радісних подій і терпінь. Вона відсвітлює політичний розвій народу, його внутрішню державну організацію, його законодавство, торгівлю і політичні зносини із сусідами [3, с. 3]. Мова – це ідентифікатор людини у цивілізованому світі. Не так давно значна частина європейців не знала, де знаходиться Україна, тим паче, якщо представник країни говорив російською за кордоном, в іноземців або виникав дисонанс «як це ти з України, а говориш російською?» або вони автоматично приписували усіх українців до росіян, щоб не розбиратися, де та Україна.

Чому ж «братньому» народу так заважала українська мова? Відповідь криється у всюдї суцїх імперських амбіціях що сьогоднішньої РФ, що всіх її попередників. Мова – це кордон, який і сучасна, і колишня російська влада намагалися стерти, щоб нас легше було асимілювати і

записати в лави своєї орди.

Під «братністю» ховається зовсім не прикриті бажання Росії правити на всіх територіях і у всіх державах, котрі вона називає братніми. Не спроста ж Росія позиціонує себе саме старшим братом, не меншим, чи середнім, і авжеж не просто «братом», без всіляких вікових і вагових приналежностей. Колишня імперія ніколи не змириться з тим, що її велич тепер у минулому.

Яскравим прикладом того, що колишня імперія не визнає народів і земель, які вийшли з-під її опіки є нещодавня заява В. Путіна про те, що до 1917 р. України як держави не існувало: «Сучасна Україна цілком і повністю була створена Росією, точніше, більшовистською, комуністичною Росією», – зробив гучну заяву Путін перед тим, як визнати незалежність бойовиків Донбасу, – «При цьому Ленін та його соратники робили це досить грубо щодо самої Росії – за рахунок відділення у неї частини її власних історичних територій. У мільйонів людей, які там жили, звичайно, ніхто нічого не питав» [6].

Риторика про те, що Україна як держава не відбулася, український народ такий собі «неправильний» російський, української мови не існує, зовсім не нова. Її регулярно було чути з російського боку з початку розпаду СРСР. Після проголошення незалежності Росія не вступала в ООН як нова самостійна держава, її прийняли на правах спадкоємиці СРСР. Сьогодні як ніколи Росія доводить, що бажає створити СРСР 2.0, чергову російську імперію, яка хоче правити ледь не всім світом, в якій не буде жодної національної ідентифікації, жодної іншої мови, окрім російської, жодної нації окрім російської.

На останок бажано додати, що за результатами опитування Всеросійського центру вивчення громадської думки, одним із понять «братськості» народу, є територіальна близькість і спільна релігія. Релігійне питання, як і питання мови, досить болюче для українців. В нашій державі досі поширена справжня експансія московського патріархату, очільник якого, сидячи у Москві, благословляє росіян на вбивство українців. Це і є братська любов?..

На даний момент в українців два стратегічно і життєво важливих завдання: 1) перемога у війні за допомогою зброї, повернення загарбаних суперником територій; 2) перемога на інформаційному фронті і у війні за національну ідентичність, що включає в себе боротьбу за мову, культуру, віру, адже навіть після збройного програшу ворог не полишить своїх марних сподівань, зробити нас «своїми».

Список використаних джерел

1. Єдинокровність. *Українська мала енциклопедія*: 16 кн.: у 8 т. / проф. Є. Онацький. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. Буенос-Айрес, 1958. Т. 2 : Д-Є, кн. 3. С. 424-425.
2. Исследование вциом: 75 процентов россиян уверены в существовании

- братских народов. *Гуманитарный портал*. 22.05.2014. URL: <https://gtmarket.ru/news/2014/05/22/6781>
3. Колеса О. Погляд на історію української мови: інавгураційний виклад, виголошений в Українському В. Університеті в Празі дня 23. жовтня 1921. Прага: Державна друкарня в Празі, 1924. 43 с.
 4. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов: міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». Київ: Академія, 2001. 148 с.
 5. Суспільно-політичні настрої населення (23–25 липня 2021). *Рейтинг*. 27.07.2021. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/obschestvenno-politicheskie_nastroeniya_naseleniya_23-25_iyulya_2021.html
 6. Червоненко В. «Ленін створив сучасну Росію, а не Україну». Історики про скандальну промову Путіна. *BBC News Україна*. 22.02. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60480944>

Ірина Стратієвська

ПРОСВІТНИЦЬКА І БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИНАСТІЇ ТЕРЕЩЕНКІВ

На сучасному етапі розвитку історичної науки в Україні все більше увагу привертає така галузь культури як меценатство, яке особливо розвивалося на українських землях в ХІХ ст. Благодійна діяльність в першу чергу була спрямована на організацію освіти українського населення, яка через «вдалу» імперську політику Росії, почала занепадати, що призвело до поширення неписьменності серед широких мас населення. Наразі важливо знати, кому ми завдячуємо можливості бути освіченими на рідній землі.

Проблемою меценатської діяльності, зокрема родини Терещенків, дослідники активно почали цікавитись в останні десятиліття. Варто відзначити дослідження О. Доніка, В. Ковалинського, С. Жукової. Цією темою також цікавилися П. Г. Біліченко і Д. В. Сергієнко. Наразі ширшого дослідження набула тема благодійної діяльності не лише чоловічої частини родини Терещенків, а і представниць жіноцтва даного роду.

Метою дослідження є з'ясування ролі родини Терещенків у поширенні освіти на українських землях у другій половині ХІХ – початку ХХ ст. та основних характеристик благодійної діяльності родини.

На першу половину ХІХ ст. припав подальший розвиток «темних віків» в освіченості українського населення, яке було підвладне Російській імперії. Цей процес породжував виникнення в другій половині ХІХ ст. в Україні різних просвітніх організацій і розвиток меценатського руху, що були присвячені поширенню освіти серед широких народних мас.